

Az 1873-ik évi Főtanács 7 számú határozata.

Ezen határozatával az E. Főtanács minden ekkleziánkban a a presbyterium kebeléből egy 3 tagu bizottmány kiküldését rendelte el, a végre, hogy az képezze az iskolaszéket, mely az iskolába járást és a nevelés és oktatás egész ügyét ellenőrizze.

Teljes szívünköl örvendünk e nagy fontosságu határozat hozatalán, s örömrünk még teljesebb lenne, ha azt az illetők, jelesen hitfelekezetünk egyes tagjai és az ezek által alkotott ekkleziáiak teljes jelentőségében fogván fel, természetéhez és hivatásához mért buzgalommal és szilárdsággal hajtánák végre.

A Főtanács tárgyalásai nyomán meggyőződhattünk arról, hogy falusi népiskoláinkban a tanügy kétségkivül haladásban van. Azonban e haladást csak a multhoz mérten nevezhetjük haladásnak; ha a józanon támasztható igényeket vesszük mértékül, a hiányok bizonyosan feljűmulják az eredményeket és vivmányokat, s a haladás nincs arányban a hiányokkal.

Felekezeti népiskoláink ügyében mutatkozó hiányoknak nagyobb részben szegénységünkben és általános pénzviszonyainkban levén a források, ez idő szerint — fájdalom — tűrnünk, legfeljebb tatarozgatnunk kell, nem lehetvén kilátásunk arra, hogy pénzviszonyaink valamint államilag, ugy társadalmilag és egyénileg a közel jövőben javuljanak.

Van azonban két- vagy helyesebben egy főhiány és ennek egy veszélyes következése, melyen mi magunk segíthetünk. Értem azt a hiányt, hogy hitfelekezetünk kebelében falusi népünknel és a gyermekes szűlékben a tanulás és művelődés szükségességének érzete ha nem is hiányzik, de nem elég méjj és nem elég élénk; ennek pedig eléggé nem hibáztatható következése az iskolák hanyag látogatása, és az iskolai mulasztások.

Az iskolahanyagolásnak okát magában az 1868-ik évi XXXVIII. a népnevelésről szóló törvény által teremtett viszonyokban is ke-

reshetjük, sőt fel is találhatjuk. E törvény szerint a népnevelés ügye teljesen kivétetvén a közigazgatásnak, jelesen a megyei hatóságnak hatásköréből, a tanfelügyelőségi, megyei iskolatanácsai és iskolaszéki intézmény nyomán e külön szervezetekre bízott, s így a személyes felelősség megosztott a testületi felelősséggel; mely megosztásnak következése, hogy sajátlag egyik sem érzi magát felelősnek, sőt a mi több, a törvény által szervezett új közeget még nem is terhelheti a felelősség, miután nincs végrehajtó hatalma; úgy hogy épen a végrehajtásnál hiányzik a szükséges kényszerítő hatalom. Hitfelekezetünk kebelében a falusi iskola közvetlen felügyelője a pap és vele a presbyterium. A gyermekek iskoláztatása ezeknek volna tiszte, miután a tanító csak adat-szolgáltató szerepet viselhet ez ügyben. A pap a hallgatóival való kötekedés kikerülése tekintetéből kényszerítő intézkedések alkalmazásától vonakodik; a presbyterium mint nagyobb testület s nagyobbára nem is viseltetvén az ügy iránt kellő érdekeltséggel, keveset tehet és teszen.

E bajon segitendő első sorban a presbyteriumból kiküldendő három tagu bizottmány van hivatta, melynek egyenes kötelessége levén az iskolaügyet ellenőrizni, intézni, s a mely azért felelősnek is érezvén magát, mulaszthatlan erkölcsi kötelességének ismerendi saját maga, hogy mindenek előtt az iskolázás első főfeltétele az iskolába járás megtörténjék; a mit anynyival is inkább megtehet, mert a kényszerítő eszközök alkalmazásától is mellétekintetek nem fogják visszajeszteni.

Egyenes büntető hatalma ugyan ennek sem lesz, azonban ha hő buzgalma lesz, bizonyosan fog módot és eszközt találni vagy az ekklézsia, vagy a közigazgatási hivatalok útján szükség esetén ilyeket is alkalmazni. Biztosan reméljük, hogy ezeknek a bizottmányoknak életbeléptetése után nem fognak előfordulni oly visszasságok, mint most, például Udvarhely-körben, hol az ekklézsiai előljáróságok a sok mulasztás és iskolába nem járás okát abban keresik, hogy a falusbíró nem jár el az iskolába felügyelni és a gyermekeket számba venni; a hibát tehát oly közegnek tulajdonítják, kinek a jelen törvényes tényállás szerint valósággal semmi köze sincs bármely tisztán felekezeti iskolával.

Nem vagyok ugyan barátja a sok rubrikájú policziális ellenőrködésnek, s a hivatalos zaklatásokat, inspectiokat épen a tanítóval szemben tartom legkevésbbé hasznosoknak és szükségeseknek; minthogy azok lelkiismeretes munkaszerezetet, kötelességérzetet

különben sem képesek teremteni, sőt igen is alkalmasok fitogtatást, látszatra, ámitásra számított hivatali buzgolkodást előidézni; azonban a fenn idéztem főtanácsi határozattól politicalis tekintetben is, a legjobb következményeket kell reménylenünk.

Tagadhatlanul lehetnek s vannak is a mi sorainkban is anyag tanítók, a mi abból is kitűnik, hogy az E. Főtanács épen azon ülésében, melyben fennebbi határozatát hozta, egy pár néptanítót névszerint megdorgált és kötelességére figyelmeztetett. A hanyag tanítókra nézve a tanügyi bizottmány által gyakorolt felvigyázás, a biztosoknak az iskolábani gyakori megjelenése folytonos figyelmeztetés lesz kötelességeik teljesítésére; a szorgalmatos tanítók pedig valóságos megnyugtató és buzditást találnak abban, hogy szorgalmas munkásságukról szemmel látó tanuk tehetnek bizonyosságot; s ha látják, hogy van mellettök egy pár ember, kik az iskola emelésére, ügyei kellő módon leendő intézésére vele kezét fogva munkálkodnak; ha iskolája népessége teljes számban részesül az ő oktatásában.

Azonban még fontosabb és népünk értelmi fejlődésére sokkal jelentékenyebb következtést várunk mi az említett főtanácsi határozattal; értjük a tanügy iránti érdekeltség felébredését és terjedését.

Népünk értelmi fejlődésének a jelenben szegénységünkön kívül egyik főbb akadályául tartjuk azt, hogy a nép maga nem érintkezett és érintkezik az iskolával, legfeljebb a közvizsgák alkalmával vett arról értesülést.

Az új intézvény nyomán minden iskola körül lesz 3—4 egyén, a kik positiv kötelességből hetenként rendre benéznek az iskolába, megismerkednek annak ügyével, s az újabb időben a réginél kétségkívül jobb módon intézett tanítás sikerét ottan saját szemekkel látva, a megszokás és meggyőződés hatása alatt a kezdetben positiv s talán némi vontatással megkezdett kötelesség kedves morális kötelességgé válik, s azt a pár egyént. egyszerre positiv és morális kötelesség érzete fogja az iskolához kötni; lesz tehát a tanítón kívül és körülötte egy kis kör, melynek tagjai az iskola ügyével közvetlen viszonyban levén, azt szívőkön fogják hordani. És ez már igen nagy hatású nyeresemény. Az iskolának ápoló dajkái és szülői állanak elé e körben. A községben lesz egy pár ember, a ki az iskola ügyét szívén hordja, s a kinek buzgó munkálkodásától én részemről több sikert, szebb eredményt várok, mint hoszszu irott

törvényektől, kényszer-szabályoktól, hivatalos rubrikáktól; mert szerintem minden ügy csak úgy sikerül, ha az illetékes és az iránt meggyőződésből fejlődött buzgalommal munkálkodók kezébe van letéve.

Én a felállítandó iskolai bizottmány egyes tagjait saját munkásságukon kívül még a tanügy és népnevelés megannyi apostolainak is tekintem, kik falus feleik között saját tapasztalataikat elbeszélve, meggyőződésüket hirdetve, a gyermekes szülőkben érdekeltséget keltenek jó példáik, buzdításaik, s ha szükséges, keményebb eszközök alkalmazása által az érdekeltségnek a gyakorlatba leendő átvitelét eszközlik.

Midőn a nevelésügyi bizottmány a népiskoláknak ily módóni közvetlen igazgatását az E. Főtanácsnak ajánlotta és ez életbe léptette, véleményünk szerint igen hasznos szolgálatot tett a tanügynek egyházközségünk kebelében. Azon országokban, melyekben a népnevelés fejlettebb állapotban van mint másokban; a szerencsés vívmányok mindenütt a közvetlen érintkezés és felvigyázat következménye. E meggyőződés általánossá kezd válni. A lefolyt év végével Brüsszel városa léptette életbe. Európa városai közt ez a város egyik bajnoka a köznövelésnek; az elemi oktatás eszközlésére milliókra megy évi költségvetése; jó iskolái vannak, mégis a tanügyi bizottmány elnöke szükségesnek látta indítványozni, hogy a község a maga kebeléből mindenik egyes iskola mellé egy 3—5 tagu közvetlen vezető bizottmányt válasszon.

A jó intézkedés nálunk is meg van téve, a siker az alkalmazástól függ.

Kovácsi⁴ Antal.